

WELKE IMPACT HAD COVID-19 OP ADMINISTRATIEVE DETENTIE IN BELGIË?

Move

Voorbij detentie van migranten
Pour en finir avec la détention des migrant-e-s

Inhoudstabel

1.	Introductie.....	5
1.1	Medische context.....	5
1.2	Politieke context in België.....	5
1.2.1	Bijzondere bevoegdheden.....	5
1.2.2	Regering De Croo.....	6
1.3	COMMISSIE BOSSUYT.....	6
2	Fysiek afstand houden en quarantainezones.....	8
2.1	Gezondheidsmaatregelen.....	9
2.1.1	Op nationaal niveau.....	9
2.1.2	Op internationaal niveau.....	9
2.2	Gevolgen.....	11
2.2.1	Afname van detentie na onderschepping op het grondgebied.....	11
2.2.2	Vrijlating van personen in detentiecentra en afname van de capaciteit in administratieve detentiecentra.....	12
2.2.3	Testing en quarantainezones voor volwassenen.....	13
2.2.4	Afschaffing en vervolgens beperking van het bezoek aan plaatsen van administratieve detentie.....	16
2.2.5	Detentie van kwetsbare groepen.....	16
2.2.6	Protesten en hongerstakingen.....	18
2.2.7	Hopeloosheid, zelfverwonding, zelfmoordpogingen.....	19
2.2.8	Afname van de verwijderingen met escorte.....	20
2.2.9	Nieuwe impuls voor het debat over het gebruik van videoconferenties in administratieve detentiecentra.....	21
3	Beperkingen van internationale reizen.....	24
3.1	Gezondheidsmaatregelen.....	24
3.2	Gevolgen.....	25
3.2.1	Opschorting van Dublin overdrachten aan Italië.....	25
3.2.2	Impact op grenscontroles en verwijderingen.....	25
3.2.3	Afname van verzoeken om internationale bescherming aan de grenzen.....	28
3.2.4	Uitwijzing aan de Belgische grens voor het niet respecteren van de maatregelen genomen in de strijd tegen COVID-19.....	29
	<i>Problematische gevallen aan de grens opgevolgd door Move:</i>	30

3.2.5	Test- en vaccinatiebeleid	32
3.2.6	Geen mogelijkheid tot verwijdering binnen een redelijke termijn	32
3.2.7	Langere duur van de administratieve detentie	33
4	Conclusie	35

LEXICON

EHRM	Europees Hof voor de rechten van de mens
RVV	Raad voor vreemdelingenbetwistingen
CGVS	Commissariaat generaal voor de vluchtelingen en staatlozen
CPT	Europees comité voor de preventie van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing
OBFG	Ordre des Barreaux francophones et germanophones (Orde van Franstalige en Duitstalige balies)
DVZ	Dienst Vreemdelingenzaken
IOM	Internationale organisatie voor migratie

Ieder mens heeft een fundamenteel recht op vrijheid. De coalitie Move werd in januari 2021 opgericht als een gezamenlijk initiatief van Caritas, CIRÉ, JRS Belgium en Vluchtelingenwerk Vlaanderen. De leden van Move bundelen hun krachten om een einde te maken aan de detentie van mensen om migratieredenen. Wij spreken liever van "administratieve detentiecentra (ADC) voor migranten" dan van "gesloten centra", om verwarring met open opvangcentra voor verzoekers van internationale bescherming te vermijden. Door deze keuze van terminologie wordt de aandacht gevestigd op de realiteit van detentie. Daarnaast wensen we alle andere vormen van detentie om redenen van migratie, zoals terugkeerhuizen, die wij "administratieve detentiecentra (ADC's) voor migrantengezinnen" noemen, op te nemen.

INLEIDENDE OPMERKING

Ondanks de door de Staatssecretaris voor Asiel en Migratie uitgesproken doelstellingen van transparantie blijven gegevens over plaatsen van detentie om migratieredenen bijzonder moeilijk te verkrijgen. Hoewel er sinds begin 2021 maandelijks statistieken over onderschepping en verwijderingen beschikbaar zijn op de website van DVZ¹, ontbreken er nog enkele belangrijke gegevens, zoals het aantal personen in detentie, de rechtsgrondslag voor hun detentie, het profiel van de betrokkenen en de duur van hun detentie.

Dit verslag is gebaseerd op zowel de beschikbare officiële gegevens als op toezichtgegevens die zijn verzameld via het werk van NGO-bezoekers die geaccrediteerd zijn om detentiecentra te bezoeken. Het doel van de coalitie is minimaal 10% van de gedetineerden te ontmoeten en op te volgen. Op die manier kunnen de verzamelde gegevens tot een zekere mate representatief zijn en gebruikt worden voor pleitbezorging en andere werkzaamheden. De gezondheids crisis heeft aanzienlijke gevolgen gehad voor de mogelijkheid van bezoekers om personen in detentie te bezoeken; ten eerste door de opheffing van het bezoekrecht van maart tot juli 2020, en ten tweede door de beperkte toegangsvoorwaarden tot personen in detentie (geen toegang tot de vleugels van (administratieve) detentiecentra, verplicht bezoek buiten bij terugkeer naar huis).

In 2021 konden geaccrediteerde bezoekers in de administratieve detentiecentra (ADC) voor gezinnen toch 20 gezinnen bezoeken. In de administratieve detentiecentra (ADC's) voor volwassenen heeft het bezoekersteam in 2021 volgende personen bezocht:

- 51 personen in Brugge
- 94 personen in Merksplas
- 68 personen in Caricole
- 41 personen in 127bis
- 30 personen in Vottem
- 44 personen in Holsbeek

¹ Niettemin zijn bij het afwerken van huidig rapport (mei 2023) de cijfers sinds oktober 2022 niet meer beschikbaar. [Statistiques nationales | IBZ](#)

1. Introductie

1.1 Medische context

De jaren 2020 en 2021 werden gekenmerkt door de wereldwijde pandemie van COVID-19. Deze crisis en de maatregelen om deze in te dammen heeft de internationale migratie sterke vertragingen gekend; dit is niet zonder gevolgen gebleven voor mensen die in (administratieve) detentiecentra in België vastgehouden werden.

In detentiecentra deden zich gedurende deze hele periode corona besmettingen voor, zowel bij de personen in detentie als bij het personeel van de centra. Meermaals moesten hele centra in quarantaine worden geplaatst, waarbij elk contact met de buitenwereld werd onderbroken. In de winter van 2020 werd het gesloten centrum in Brugge volledig gesloten. Daar was één persoon positief getest; vele anderen testten vervolgens positief. De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) heeft toen het merendeel van de personen overgebracht naar de centra in Merksplas en 127bis; het centrum in Brugge bleef ongeveer 2 weken gesloten. Eén van de bewakers, een zestiger, overleed aan de gevolgen van COVID-19.

1.2 Politieke context in België

In België werd deze periode eveneens gekenmerkt door verschillende politieke veranderingen.

1.2.1 Bijzondere bevoegdheden

Op 26 en 27 maart 2020, toen de coronacrisis België trof, kende het parlement bijzondere bevoegdheden toe aan de regering Wilmès II door twee machtigingswetten aan te nemen. De Belgische regering was toen in de minderheid en bestond uit 3 partijen (CD&V, Open VLD en MR) met in totaal 24,99% van de stemmen (verdeeld over Open VLD: 8,54%, MR: 7,56%, CD&V: 8,89%). Deze regering had dus de steun van de oppositiepartijen nodig om maatregelen te kunnen nemen. Daartoe werd de Kern samengeroepen met de partijvoorzitters. Om een maatregel in de uitgebreide Kern te kunnen voorstellen, moest deze door een van de partijen in de regering worden ingediend. Sinds de val van de regering Michel I op 9 december 2018 is Maggy Deblock (Open VLD) minister van Asiel en Migratie en minister van Volksgezondheid. Er werden ook verschillende specifieke expertengroepen inzake sociale aangelegenheden opgericht, waaronder een werkgroep (WG) "kwetsbare groepen". Deze had als taak input te leveren aan de Taskforce met het oog op de vaststelling van maatregelen betreffende deze doelgroepen, waaronder migranten zonder papieren en personen die van hun vrijheid zijn beroofd.

De toekenning van bijzondere bevoegdheden werd gevraagd op een moment dat de regering dacht dat het Parlement niet langer de mogelijkheid zou hebben om te vergaderen vanwege de pandemie. Na een aanpassingsperiode is het Parlement echter via videoconferentie gaan werken. Ook buiten het kader van de bijzondere bevoegdheden werden wetsontwerpen in het parlement ingediend.

1.2.2 Regering De Croo

Op 30 juni 2020 eindigden de bijzondere bevoegdheden vanwege de (tijdelijke) afname van de pandemie. De onderhandelingen over de vorming van een volwaardige regering werden hervat en op 30 september 2020 werd een akkoord bereikt.

De Vivaldi-coalitie werd toen gevormd, met Alexander De Croo als premier. De regering is samengesteld uit de drie partijen van de vorige regering (MR, Open VLD, CD&V), alsook de PS, Vooruit, Ecolo en Groen. Samen hebben zij een meerderheid van de zetels in de Kamer (58% van de zetels). De Vlaamse sociaaldemocraat Sammy Mahdi werd bevoegd voor het staatssecretariaat voor asiel en migratie.

Het goedgekeurde regeerakkoord verbindt zich ertoe het masterplan voor gesloten centra voort te zetten en te "verbeteren" om het aantal beschikbare detentieplaatsen te verdubbelen. Ook wordt het concept van een "proactief terugkeerbeleid" ingevoerd, dat vanaf medio 2021 zal worden toegepast.

Sammy Mahdi maakt "intensieve terugkeerondersteuning" tot speerpunt van zijn beleid. Volgens hem "zal elke persoon die te horen krijgt dat hij België moet verlaten individueel worden opgevolgd met een aanpak van terugkeeroïëntatie die kan verschillen afhankelijk van de doelgroep."² Hij wil een "continuüm van steeds dwingendere maatregelen"³ opzetten, van vrijwillige tot gedwongen terugkeer, zodat elke persoon, die het bevel heeft gekregen het grondgebied te verlaten, op een "proactieve en intensieve" manier wordt opgevolgd.

Sommige elementen uit het regeringsakkoord zijn desalniettemin enigzins hoopvol: de hervorming van de beroepsprocedure tegen de detentietitel, het verbod op kinderdetentie, het uitgesproken streven naar een transparantere administratie of de beperking van de duur van detentie. Deze elementen zijn op het moment van schrijven eind 2022 nog niet ingevoerd.

1.3 COMMISSIE BOSSUYT

De Commissie voor de evaluatie van het beleid inzake vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijdering van vreemdelingen (de zogenaamde "Commissie-Bossuyt") werd in maart 2018 opgericht naar aanleiding van het schandaal van de zogenaamde "Soedanese zaak".⁴ Destijds waren Soedanezen door de Soedanese autoriteiten in Belgische detentiecentra onderworpen aan identificatie, uitgezet en bij terugkeer door diezelfde autoriteiten gemarteld.

Het definitieve evaluatieverslag van de Commissie werd medio september 2020 aan het Parlement voorgelegd, twee weken voor de vorming van de regering-Vivaldi.⁵

² BX1 « un bureau de retour régional de l'Office des Étrangers ouvre à Bruxelles » 28/10/2021. Beschikbaar online [hier](#).

³ Beleidsnota. Asiel en Migratie en Nationale Loterij, Doc. parl. Ka., n° 55 2294/022, 3/11/2021, p. 26. Beschikbaar online [hier](#).

⁴ De Commissie voor de evaluatie van het beleid inzake vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijdering van vreemdelingen werd al 24 jaar geleden opgericht naar aanleiding van de dood van Semira Adamu, maar kwam al jarenlang niet meer samen. De Commissie Bossuyt volgtde rapporten van de Commissies Vermeersch I en Vermeersch II.

⁵ Eindverslag van de Commissie Bossuyt, september 2020. Beschikbaar online [hier](#).

De Commissie, die uitsluitend bestaat uit actoren die betrokken zijn bij het terugkeerproces (Dienst Vreemdelingenzaken, CGVS, Fedasil, de Federale Politie, de Algemene Inspectie van de Federale en Lokale Politie (AIG), de Belgische Pilotenvereniging en Brussels Airlines), heeft een reeks aanbevelingen opgesteld om "de doeltreffendheid van de vrijwillige en gedwongen terugkeer" te verbeteren.

De Commissie heeft met name voorgesteld de gevangenisstraffen voor illegaal verblijf te verlengen van 3 maanden tot 1 jaar, zodat onderzoeksrechters een aanhoudings- of huiszoekingsbevel kunnen uitvoeren dat toegang geeft tot de verblijfplaats van migranten zonder papieren en hen daar kan aanhouden. Ook werd aanbevolen om bij twijfel over de minderjarigheid van niet-begeleide minderjarigen een leeftijdsonderzoek onder dwang uit te voeren.

Verschillende belangrijke kwesties werden door het comité overgeslagen: samenwerking met derde landen die de mensenrechten niet eerbiedigen, het gebruik van geweld, de aanhoudingsprocedures, gebreken in de verblijfsprocedures, administratieve impasses voor onverwijderbaren. Er zijn geen richtsnoeren voorgesteld voor de identificatieprocedures, die de voornaamste reden vormden voor het opzetten van dit zogenaamde beoordelingsproces. De beleidsnota over detentie en terugkeer, die staatssecretaris Sammy Mahdi in november 2020 aan de Kamer presenteerde, was grotendeels geïnspireerd op dit rapport.

2 Fysiek afstand houden en quarantainezones

In België zijn momenteel zes administratieve detentiecentra (ADC's) voor volwassenen operationeel. Vóór de pandemie bedroeg de totale capaciteit van deze centra 635 plaatsen, verdeeld over:

	Capaciteit
Merksplas	142
Caricole	114
127bis	120
Vottem	119
Holsbeek	28
Brugge	112

Administratieve detentiecentra voor gezinnen – in het Koninklijk Besluit “woonunit” genoemd⁶ en in het vakjargon “FITT woningen” genoemd voor “Familie Identificatie Terugkeerteam” - zijn wooneenheden waar gezinnen met minderjarige kinderen worden vastgehouden. Hoewel voor gezinnen een minder streng regime geldt dan in ADC's voor volwassenen, blijft het een feit dat het juridisch gezien detentiecentra zijn. Deze gezinnen worden opgesloten en hun rechten - op vrijheid, bezoek of de rechten van het kind in het algemeen - worden beperkt.⁷

Er zijn in België 5 functionerende gezins-ADC-plaatsen, die in totaal 28 gezinnen kunnen opvangen, verdeeld over:

	Capaciteit
Beauvechain	6
Sint-Gillis-Waas	7
Tielt	3
Tubize	6
Zulte	6

⁶ 14 MEI 2009. — Koninklijk besluit houdende vaststelling van het regime en de werkingsmaatregelen, toepasbaar op de woonunits, als bedoeld in artikel 74/8, § 1, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen

⁷ PLATFORM KINDEREN OP DE VLUCHT, “*Les maisons de retour en Belgique: Un alternative à la détention à part entière, efficace et respectueuse des droits de l'enfant?*”, januari 2021. Beschikbaar online in het FR [hier](#).

2.1 Gezondheidsmaatregelen

2.1.1 Op nationaal niveau

Vanaf 9 maart 2020 ging België in een federale fase van het crisisbeheer.⁸ De dag daarop heeft de eerste minister aanbevolen sociale afstand te bewaren en "*je handen te wassen met zeep, in je elleboog te hoesten en niezen en nauw contact te vermijden*".⁹ De Belgische regering heeft verschillende maatregelen genomen om de verspreiding van Covid-19 te beperken. Hierbij verwijst de regering enerzijds uitdrukkelijk naar de instrumenten van de World Health Organization (WHO) die het coronavirus als pandemie kwalificeren en anderzijds naar "de hoge besmettelijkheid, het sterfterisico en het aantal vastgestelde gevallen".¹⁰

Op 13 maart 2020 is bij ministerieel besluit een eerste reeks maatregelen vastgesteld om elke vorm van samenkomst te beperken. Op 18 maart 2020 werd bij ministerieel besluit een tweede reeks maatregelen vastgesteld, die door het ministerieel besluit van 23 maart 2020 werden bevestigd.

Het eerste artikel van dit besluit bood een juridisch kader voor de regels inzake sociale afstand, en met name voor het bewaren van een afstand van 1,5 meter tussen elke persoon. Het besluit stelde ook telewerken verplicht, behalve voor zogenaamde "essentiële" diensten, waaronder "asiel- en migratiediensten, met inbegrip van opvang en detentie in het kader van gedwongen terugkeer". Deze bepalingen golden aanvankelijk tot 5 april 2020. Vervolgens werden zij meermaals verlengd.

Met betrekking tot de maatregelen die in (open of gesloten) gemeenschappelijke regelingen moeten worden genomen, beval Sciensano het volgende aan

- Isolatie van mogelijke gevallen van COVID-19, en
- bescherming van mensen die het risico lopen een ernstige vorm van de ziekte te ontwikkelen.¹¹

2.1.2 Op internationaal niveau

Het Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten heeft opgeroepen tot "dringende actie" (...) om te voorkomen dat COVID-19 "een ravage aanricht in detentiecentra" en herinnert aan de plicht van staten om de lichamelijke en geestelijke

⁸ Officiële website van de federale overheid/ federale diensten: BELGIUM.BE, "*Coronavirus: fase 2 gehandhaafd, overgang naar de federale fase en bijkomende maatregelen*", 13/03/2020. Beschikbaar online [hier](#).

⁹ Officiële website van Sophie WILMES, "*Coronavirus: bijkomende maatregelen die tijdens de nationale veiligheidsraad werden genomen*", 10/03/2020. Beschikbaar online [hier](#).

¹⁰ Memorie van toelichting van het ministerieel besluit van 13/03/202 houdende dringende maatregelen om de verspreiding van het coronavirus COVID-19 te beperken. Beschikbaar online [hier](#).

¹¹ SCIENSANO, "*Covid-19: aanbevelingen voor residentiële collectiviteiten*", 23/04/2020, versie geconsolideerd op 01/10/2020. Beschikbaar online [hier](#).

gezondheid en het welzijn van gedetineerden te beschermen, overeenkomstig de Nelson Mandela Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners.¹²

Vanaf 15 maart 2020 heeft de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) een reeks richtsnoeren gepubliceerd om de verspreiding van COVID-19 in detentiecentra te voorkomen.¹³ Deze richtsnoeren bevatten een reeks basisbeginselen die zowel in strafrechtelijke als in administratieve detentie in acht moeten worden genomen.

Er wordt een algemene aanpak ontwikkeld voor de preventie van COVID-19 in detentiecentra, waarbij de nadruk wordt gelegd op de noodzaak van een gecoördineerde aanpak tussen alle betrokken organisaties. De WHO is van mening dat het gevangenisbeheer en medische teams moeten samenwerken met volksgezondheidsinstanties om de aanbevelingen inzake infectiepreventie en -bestrijding uit te voeren.

In het bijzonder wordt het beginsel bevestigd dat detentiecentra en de personen in detentie (ook die in afzondering) toegankelijk moeten blijven voor onafhankelijke externe controleinstanties, en dat de risico's voor de volksgezondheid te allen tijde moeten worden afgewogen tegen de druk op detentiecentra. Er wordt een lijst van aan detentiecentra aangepaste preventieve maatregelen en richtsnoeren voor de beoordeling van verdachte gevallen van COVID-19 opgesteld, alsook de wijze waarop met verdachte gevallen en/of besmette personen moet worden omgegaan wordt gespecificeerd.

Deze preventieve maatregelen omvatten persoonlijke beschermingsmaatregelen, maskering, reinigingsmaatregelen in de omgeving en fysieke distantie. De laatste omvatten quarantaine in een individuele cel gedurende 14 dagen, medische controle ten minste tweemaal per dag van elke persoon in isolatie, en de noodzaak om de beperking van het bezoek aan gevangenen af te wegen tegen maatregelen ter compensatie van de negatieve gevolgen van deze beperkingen. Maatregelen gericht op personeel dat weer aan het werk gaat na een reis naar getroffen of mogelijk blootgestelde gebieden zijn ook opgenomen.

Op 25 maart 2020 heeft het Subcomité voor de preventie van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing aanbevelingen aangenomen betreffende maatregelen die staten moeten nemen met betrekking tot personen in detentie. Deze omvatten:

- **Maatregelen om het aantal mensen in detentie te verminderen:** door de detentiecentra te ontlasten, de capaciteit van de centra aan te passen om de fysieke afstand te respecteren, de noodzaak om het gebruik zelf van gesloten centra opnieuw te bekijken,
- **Specifieke maatregelen voor kwetsbare groepen:** evaluatie van degenen die het grootste risico lopen, nagaan of zij moeten worden vrijgelaten,
- **Maatregelen in verband met beperkingen:** beperkingsregelingen moeten evenredig blijven, gratis compensatiemaatregelen (videoconferenties, telefoon, internet...) indien

¹² Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Mensenrechten, "Une action urgente s'impose pour éviter que le COVID-19 ne cause des ravages dans les lieux de détention", 25/03/2020. Beschikbaar in het FR en ENG [hier](#).

¹³ WHO, "preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention – interim guidance", 15/03/2020. Beschikbaar online [hier](#).

bezoeken worden beperkt, de verplichting om families toe te staan voedsel en voorraden naar de personen in detentie te brengen, medische isolatie niet gebruiken als disciplinaire sanctie en medische isolatie alleen toestaan indien dit medisch gerechtvaardigd is, de noodzaak ervoor te zorgen dat klachtenmechanismen functioneel en doeltreffend blijven en ervoor te zorgen dat waarborgen tegen onmenselijke of vernederende behandeling van kracht blijven.

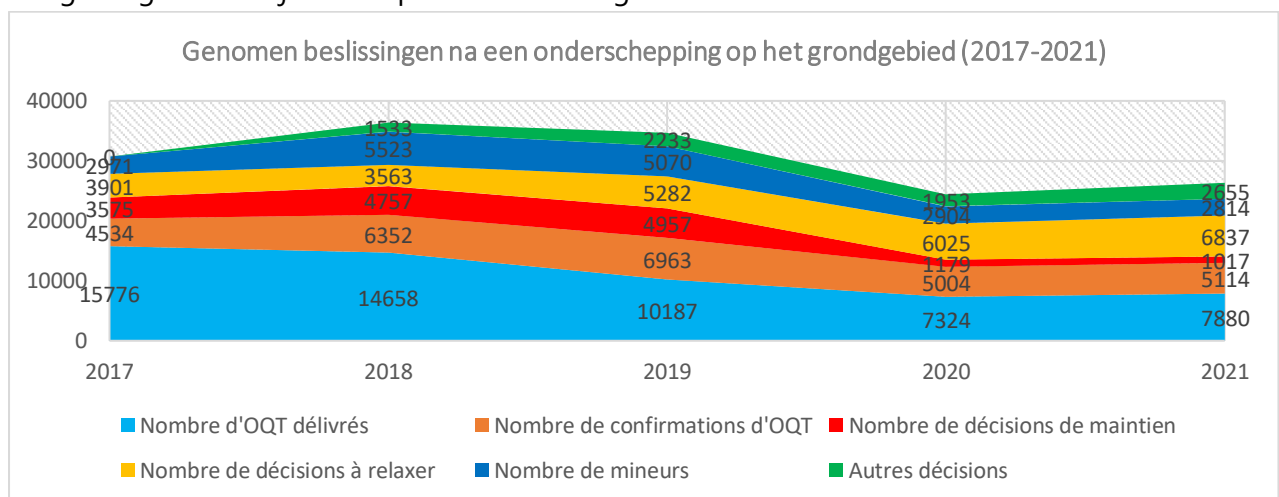
- **hygiënische maatregelen, toegang tot faciliteiten en informatie.**

De volgende dag nam ook de commissaris voor de mensenrechten van de Raad van Europa een krachtiger standpunt in ten aanzien van de detentie van mensen vanwege hun migratiestatus. Vanwege het gebrek aan vooruitzicht op verwijdering, maar ook vanwege het risico van besmetting doordat het onmogelijk is gezondheidsadviezen in detentiecentra op te leggen¹⁴, riep zij de lidstaten op "migranten in administratieve detentie tijdens de COVID-19-crisis vrij te laten".

2.2 Gevolgen

2.2.1 Afname van detentie na onderschepping op het grondgebied

Het aantal administratieve aanhoudingen na een arrestatie op het grondgebied is tijdens de pandemiejaren afgenomen. Ook het aantal bevelen om het grondgebied te verlaten en bevestigingen van bevelen om het grondgebied te verlaten is afgenomen, zij het niet massaal. In 2021 werden 1 017 besluiten genomen om mensen in detentiecentra te houden na een aanhouding op het grondgebied, terwijl zij illegaal verbleven. In 2018 was dit aantal vier keer zo hoog.¹⁵ Het aantal mensen dat in detentiecentra terecht kwam na een onderschepping op het grondgebied is tijdens de pandemie dus afgenomen.

16

¹⁴ De Europese Raad, "La Commissaire appelle à libérer les migrants en détention administrative pendant la crise du COVID-19", 26/03/2020. Beschikbaar online in FR en ENG [hier](#).

¹⁵ Dienst Vreemdelingenzaken, "Intercepties : maandelijke statistieken, december 2021". Beschikbaar online [hier](#).

¹⁶ Grafiek gebaseerd op gegevens uit verschillende verslagen van de verschillende gesloten centra en de statistische en jaarlijkse verslagen van de Dienst Vreemdelingenzaken.

2.2.2 Vrijlating van personen in detentiecentra en afname van de capaciteit in administratieve detentiecentra

Op 8 april 2020 gaf minister Maggy de Block (toen verantwoordelijk voor Asiel en Migratie naast haar verantwoordelijkheden als minister van Volksgezondheid) opdracht 297 mensen¹⁷ in België vrij te laten. Slechts 204 personen bleven in bewaring, verdeeld over de 6 ADC's voor volwassenen in België.

De capaciteit van de centra bleef tot begin 2022 rond de 50%. Op 27 april 2020 zaten er 162 mensen in de ADC's: 15 in Brugge, 62 in Merksplas, 36 in Vottem, 18 in 127bis, 25 in Caricole en 6 in Holsbeek.¹⁸

In tegenstelling tot Spanje, waar de staat duidelijk heeft laten weten niet van plan te zijn migranten tijdens de eerste lockdown op te sluiten, heeft België geen besluit in die zin genomen; ondanks herhaalde verzoeken van de burgermaatschappij, rechters en advocaten.¹⁹

De gemiddelde maximumcapaciteit daalt van 584 in 2019 naar 367 in 2020²⁰ en 282,2 in 2021²¹.

	Caricole	127bis	Brugge	Merksplas	Vottem	Holsbeek	TOTAAL
2019	108	79,2	104,7	145,3	119	28	584
2020	68,5	71,7	54,9	85,5	69,8	17	367
2021	35	60	42,2	71,7	55	18,3	282,2

Net als bij de ADC's voor volwassenen is de bezettingsgraad van de ADC's voor gezinnen sterk beïnvloed door de gezondheidssituatie. Hoewel hun capaciteit niet officieel werd verminderd, werden in 2020 slechts 60 en in 2021 61²² gezinnen in detentie geplaatst. Ter vergelijking: het aantal gezinnen in detentie bedroeg 171 in 2017 en 194 in 2018; bijna 3 keer zoveel. Sinds 2020 wordt de locatie in Tielt (de locatie met de laagste capaciteit) niet meer gebruikt.

¹⁷ RTBF, "Coronavirus: 297 demandeurs d'asile déboutés ont été libérés des centres fermés, annonce Maggie De Block". Beschikbaar online in FR [hier](#).

¹⁸ Q & A Maggy Deblock, Commissie voor binnenlandse zaken, veiligheid, migratie en bestuurszaken van woensdag 29 april 2020 namiddag.

¹⁹ Le Vif, "Coronavirus: la détention des personnes migrantes en centre fermé est devenue illégale", 18/03/2020.

²⁰ Jaarrapport 2020 Dienst Vreemdelingenzaken, p. 90. Beschikbaar online [hier](#).

²¹ Jaarrapport 2020 Dienst Vreemdelingenzaken, p. 74. Beschikbaar online [hier](#).

²² Jaarrapport 2020 Dienst Vreemdelingenzaken, p. 79. Beschikbaar online [hier](#).

MYRIA, "Myriatics 11", januari 2020, p. 10. Beschikbaar online in het FR [hier](#).

MYRIA, "MyriaDoc 11", juli 2021, p. 15. Beschikbaar online [hier](#).

Myria, « MyriaDoc 8 », december 2018, p. 11. Beschikbaar online [hier](#).

	Volwassenen in detentie	Kinderen in detentie	Totaal (personen in detentie)	Totaal (families in detentie)
2017	240	327	567	171
2018	289	360	649	194
2019	233	276	509	163
2020	83	115	198	60
2021	85	121	206	61

2.2.3 Testing en quarantainezones voor volwassenen

Om te voldoen aan de geldende sanitaire maatregelen moesten de verschillende centra voor migratiedetentie quarantaineruimten inrichten. Telkens wanneer een persoon het centrum binnenkwam, moest hij of zij een verplichte quarantaineperiode van 7 dagen doorlopen en - zodra die er was - een dubbele negatieve PCR-test ondergaan: één bij aankomst, de andere aan het einde van de quarantaine. Aangezien de configuratie en de ruimtelijke organisatie van elk centrum anders was, moesten de ADC's als een netwerk functioneren.

- **In het ADC Caricole:** Het aantal plaatsen dat beschikbaar was om quarantaineruimten in te richten was groter dan in andere detentiecentra voor migratiedoeleinden (ongeveer 20 plaatsen). Bijgevolg werd het ADC Caricole snel gebruikt als "transitcentrum" in de primaire betekenis van het woord: veel personen in detentie werden eerst overgebracht naar het centrum Caricole waar zij voor de duur van hun quarantaine in afzondering werden gehouden, en vervolgens overgebracht naar de andere ADC's voor de rest van hun detentieperiode.

Het aantal overplaatsingen vanuit het Caricole-centrum nam af in vergelijking met een jaar zonder pandemie; de overplaatsingen waren echter meer gericht: naar het Holsbeek-centrum voor vrouwen en naar 127bis voor mannen.

Transfers vanuit Caricole naar andere plaatsen van detentie:

	2014	2020	2021
127bis	17	20	98
Brugge	21	8	9
Holsbeek	/	22	30
Merksplas	19	6	3
Vottem	19	5	2

In 2020 werden ook 42 personen²³ van het ADC Caricole overgeplaatst naar de gezins-ADC's. Deze werden allemaal in het eerste kwartaal van het jaar overgeplaatst. Vanaf

²³ Jaarlijks activiteitenrapport 2020 en 2021 van het Caricole Centrum.

april 2020 zijn er tot eind 2021 en tot de pandemie geen overplaatsingen meer geweest van Caricole naar de gezins-ADC's.

- **In Brugge:** Gezien de vervallen staat van het gebouw is het CDA in Brugge niet geschikt voor langdurige detentie. Deze informatie werd erkend door minister De Block tijdens de vraag- en antwoordsessie in de commissie Binnenlandse Zaken op 29 april 2020. Volgens de ons ter beschikking staande informatie was het dan ook de bedoeling van de Dienst Vreemdelingenzaken dat het centrum in Brugge zou worden gebruikt voor personen die de administratie "gemakkelijk" kon verwijderen van het grondgebied. Uit de activiteitenverslagen van het centrum van Brugge voor de jaren 2020 en 2021 blijkt echter dat de gemiddelde duur van de detentie er vergelijkbaar of zelfs langer is dan die van de andere detentiecentra voor migratiedoeleinden.
- In Vottem, 127bis en Merksplas: In februari 2021 stelden onze organisaties vast dat de meeste gedetineerden in deze 3 centra bijzonder lang werden vastgehouden.

Langere detenties in elk administratief detentiecentrum²⁴:

	Brugge	Caricole	127bis	Merksplas	Vottem	Holsbeek
2020	246 dagen	197 dagen	355 dagen	389 dagen	906	273 dagen
2021	323 dagen	162 dagen	322 dagen	442 dagen	Data niet beschikb aar	140 dagen

Het ADC van Merksplas had ook een grote quarantaineruimte (16 plaatsen); net als in Caricole begonnen veel gedetineerden hun detentie in Merksplas en werden zij vervolgens naar andere centra overgebracht.

- **In Holsbeek:** Aangezien Holsbeek het enige centrum is dat aan vrouwen is voorbehouden, waren er minder verplaatsingen dan in de andere centra. Wij stellen echter vast dat de meeste overplaatsingen naar Holsbeek plaatsvonden vanuit Caricole.

Als we de gegevens die beschikbaar zijn via de jaarverslagen van de verschillende centra voor de 2 jaar in kwestie vergelijken, zien we dat het aantal COVID-19-besmettingen in het centrum van Brugge aanzienlijk hoger ligt dan in de andere centra, ondanks het feit dat er minder tests zijn uitgevoerd. Dit is ongetwijfeld te wijten aan het feit dat het gebouw en de installaties ter plaatse oud zijn en vaak geen fysieke distantie mogelijk maken. Het regeerakkoord van september 2020 voorziet in de vervanging van het gebouw.

²⁴ Jaarlijks activiteitenrapport 2020 en 2021 voor elk ADC voor volwassenen.

COVID-19 testen en resultaten van personen in ADC (2020)²⁵

	Medisch isoleme nt	Waarvan Covid-19 quarantaine	Positi eve teste n	Positieve testen van het totaal aantal personen in quarantaine
Caricole	396	383	6	2%
127bis	186	152	1	1%
Brugge	113	122	9	7%
Holsbee k	73	73	3	4%
Merkspl as	184	136	2	1%
Vottem	173	0	4	2%

COVID-19 testen en resultaten van personen in ADC (2021)²⁶

	Medisch isoleme nt	Waarvan Covid-19 quarantaine	Positi eve teste n	Positieve testen van het totaal aantal personen in quarantaine
Caricole	970	966	20	2%
127bis	184	168	2	1%
Bruges	218		16	7%
Holsbee k	224	80	20	27,5%
Merkspl as	692	670	6	1%
Vottem	296	181	19	6%

²⁵ Jaarlijks activiteitenrapport 2020 van elke centrum en door DVZ aangevulde informatie bij ontbrekende gegevens.

²⁶ Jaarlijks activiteitenrapport 2021 van elke centrum en door DVZ aangevulde informatie bij ontbrekende gegevens.

2.2.4 Afschaffing en vervolgens beperking van het bezoek aan plaatsen van administratieve detentie

Op 17 maart 2020 gaat België in lockdown.²⁷ Niet-essentiële reizen buiten België zijn verboden. Net als in de gevangenissen wordt vanaf 14 maart 2020 elke vorm van bezoek afgeschaft. Vanaf die datum is besloten dat regelmatige bezoeken aan ADC's voor volwassenen en gezinnen, inclusief NGO's, worden opgeschort. Op 25 mei 2020 werd deze maatregel versoepeld en werden vervolgens zeer beperkte bezoeken toegestaan (één persoon per week en bij voorkeur door dezelfde persoon).

Op 15 juni 2020 volgde een verdere versoepeling, namelijk de mogelijkheid om één keer per week bezoek te krijgen en bij voorkeur door dezelfde persoon of personen, maar beperkt tot twee volwassenen of één volwassene met twee minderjarigen. Als de minderjarigen jonger waren dan twaalf jaar, waren korte omhelzingen toegestaan.

Vanaf 3 november 2020 werd de toegang opnieuw beperkt; slechts één keer per week was bezoek van één volwassene en twee minderjarigen (steeds dezelfde personen) toegestaan. Deze beperkte bezoeksregeling moest gedurende de gehele pandemie in acht worden genomen, waardoor de personen in detentie nog meer van hun familie werden geïsoleerd. Pas in maart 2022, na twee jaar van beperkingen, konden de bezoeken weer normaal plaatsvinden. Wat betreft de bezoeken van geaccrediteerde NGO's, dient te worden benadrukt dat bezoekers gedurende de gehele periode 2020-2021 geen toegang kregen tot de woonvleugels van de personen in detentie. Dit betekent dat bezoekers gedwongen waren personen in detentie te ontmoeten in een ruimte die hun ter beschikking werd gesteld, vaak bij de ingang van het centrum. In een dergelijke context was het moeilijk om een vertrouwensband te creëren, om hen kennis te laten maken met het specifieke werk van de erkende NGO's, de meest kwetsbare gevallen op te sporen en in het algemeen een beeld te krijgen van de algemene levensomstandigheden van de personen in de ADC's. Ondanks onze herhaalde verzoeken aan de DVZ bij talrijke aangelegenheden, met name de herstelde mogelijkheid voor de leden van de commissies van toezicht die in de gevangenis actief zijn om alle delen van de gevangenis (met inbegrip van de cellen) zonder enige beperking te bezoeken, werd een dergelijke versoepeling pas begin 2022 in de ADC's ingevoerd.

2.2.5 Detentie van kwetsbare groepen

Hoewel zwangere vrouwen²⁸ behoren tot de doelgroepen die het risico lopen ernstige vormen van COVID-19 te ontwikkelen, werden deze vrouwen ook in 2020 en 2021 vastgehouden. In

²⁷ BX1, "Covid-19 : un an de pandémie à Bruxelles". Beschikbaar online [hier](#).

²⁸ We citeren hier een extract van de bestaande instructies binnen DVZ aangaande zwangerschappen in detentie:

"Normale zwangerschap

In geval van een normale zwangerschap kan de verwijdering plaatsvinden tot de 24e week, zelfs indien de betrokkene zich daartegen verzet. Wel moeten alle nodige voorzorgen worden genomen om elke vorm van schade aan de

2021 werd een Palestijnse vrouw 134 dagen vastgehouden in het centrum van Caricole alvorens te worden vrijgelaten; de helft van haar zwangerschap bracht zij in detentie door. Voor een Kameroense vrouw loopt dit cijfer op tot 193 detentiedagen; dat is meer dan zes en een halve maand zwangerschap in detentie.

Zwangere vrouwen vastgehouden in Caricole in 2020²⁹ en 2021³⁰ :

		Leef-tijd	Nationaliteit	Zwangerschap stadium	Duur van de detentie (in dagen)	Soort vertrek uit het centrum	Bestemming
2020	1	22	Iraakse	2de trimester	13	Vrijlating	/
	2	26	Ghanese	2de trimester	28	Transfer	Holsbeek
	3	30	Peruaanse	3de trimester	3	Vrijlating	/
	4	23	Russische	2de trimester	3	Vrijlating	/
2021	1	31	Congolese	2de trimester	37	Vrijlating	/
	2	30	Burundese	1ste trimester	37	Vrijlating	/
	3	47	Congolese	1ste trimester	99	Vrijlating	/
	4	28	Egyptische	2de trimester	30	Vrijlating	/
	5	26	Kameroense	1ste trimester	54	Verwijdering	Kameroen
	6	38	Congolese	1ste trimester	4	Vrijlating	/
	7	22	Chinese	1ste trimester	65	Vrijlating	/
	8	29	Palestijnse	1ste trimester	134	Vrijlating	/
	9	33	Kameroense	1ste trimester	193	Vrijlating	/
	10	34	Iraanse	2de trimester	8	Vrijlating	/

buikwand (ook zelf toegebrachte schade) te vermijden. Het is de arts die bepaalt of de zwangerschap normaal is. Zo ja, dan kan een zwangere vrouw worden verwijderd, eventueel onder dwang. Na 24 weken kan de verwijdering alleen plaatsvinden als de betrokken vrouw zich daar niet tegen verzet. In dat geval moet de verwijdering vrijwillig zijn. Vanaf 34 weken kan de verwijdering niet meer plaatsvinden.

Risicovolle zwangerschap

Bij een risicovolle zwangerschap of in andere gevallen waarin de gynaecoloog het nodig acht, bepaalt de gynaecoloog in overleg met de centrumarts in welk stadium de verwijdering niet meer mag plaatsvinden.

²⁹ ADC Caricole, "Jaarlijks rapport 2020".

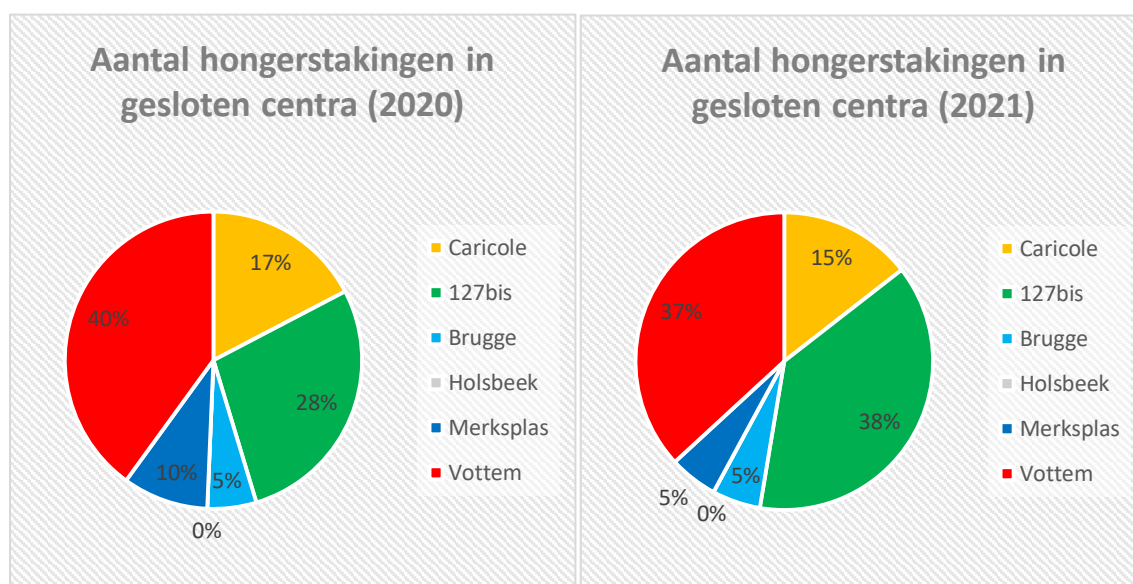
³⁰ ADC Caricole, "Jaarlijks rapport 2020".

2.2.6 Protesten en hongerstakingen

In 2020 zijn in totaal 75 mensen³¹ in Belgische administratieve detentiecentra in hongerstaking gegaan en in 2021 76. Voor 2019 worden geen gegevens gerapporteerd. Het merendeel van deze stakingen vond plaats in de CDA's van Vottem en 127bis (68% van de hongerstakingen in 2020 en 75% in 2021); daar was de duur van de detentie het langst.

	2020	2021
Caricole	13	11
127bis	21	29
Brugge	4	4
Holsbeek	0	0
Merksplas	7	4
Vottem	30	28
	75	76

32

Deze cijfers moeten echter worden genuanceerd: de definitie van wat een hongerstaking is, en dus de telling van hongerstakingen, verschilt per centrum:

- **In 127bis:** de gegevens over hongerstakingen omvatten alle personen die door de medische dienst werden gevolgd in het kader van een hongerstaking, ongeacht de duur van de staking.
- **In Vottem, Holsbeek en Merksplas:** de gegevens hebben alleen betrekking op hongerstakingen van meer dan 48 uur; hongerstakingen van minder dan 48 uur zijn dus niet in bovenstaande cijfers opgenomen.

³¹ Jaarlijks activiteitenrapport 2020 en 2021 van elke centrum.

³² Grafiek gebaseerd op gegevens uit de jaarlijkse activiteitenrapporten 2020 en 2021 van elk centrum.

- **In Caricole:** iemand wordt geacht in hongerstaking te zijn als hij/zij gedurende 3 opeenvolgende dagen of gedurende 9 opeenvolgende maaltijden niet in de refter is geweest. Hongerstakingen van kortere duur worden dus niet meegeteld.
- **In Brugge:** de methode om hongerstakers te tellen is niet gespecificeerd.

Het totale aantal hongerstakers lijkt dus onderschat.

2.2.7 Hopeloosheid, zelfverwonding, zelfmoordpogingen

Degenen die niet werden getroffen door de golf van vrijlatingen en die in hechtenis bleven, ervoeren deze vrijlatingen als willekeurig: sommigen werden vrijgelaten en anderen niet, zonder enige objectieve verklaring voor het verschil in behandeling. Dit leidde tot een gevoel van onrechtvaardigheid en frustratie bij veel personen in detentie en creëerde een algemeen klimaat van spanning in de centra tijdens de eerste maanden van de gezondheids crisis. In sommige gevallen was de wanhoop zo groot dat sommige personen in detentie zelfmoord probeerden te plegen.

Het activiteitenverslag voor Caricole in 2020 (een centrum dat voornamelijk wordt gebruikt voor refoulement) beschrijft het soort klachten dat de psycholoog van het centrum heeft gehoord. Volgens de psycholoog:

"Van de gecontroleerde bewoners spreekt 79% over de moeilijkheden in verband met de opsluiting en de daarmee gepaard gaande stress. De bewoners vinden het moeilijk om de volgende fase van de procedure af te wachten (asielaanvraag, gesprek met de Dienst Vreemdelingenzaken, gesprek met het CGVS, beslissing over de asielaanvraag, beroep bij de RvV, kennisgeving van vlucht, enz.) Bovendien vermeldde 12% van de bewoners hun angst voor hun onzekere toekomstvooruitzichten.

In 2020 werden 8 zelfmoordpogingen geregistreerd in de ADC's. Dit cijfer stijgt tot 11 in 2021.³³ De verschillende activiteitenverslagen van de ADC's vermelden de feiten als volgt:

- 17/02/2020 (127bis): rond 14u50 heeft een persoon in detentie zich in de douches opgehangen aan de metalen stang van de deur. Hij zat voor de derde keer vast in 127bis.
- 25/02/2020 (127bis): rond 13u25 vonden twee medegevangenen een man hangend aan een strop van lakens die hij aan de stang boven de douchedeur had vastgemaakt. In het ziekenhuis zei hij dat hij de poging had ondernomen omdat hij niet langer in het detentiecentrum kon blijven en het niet eens was met de conclusie van DVZ dat hij de Eritrese nationaliteit had.
- 28/02/2020 (127bis): Rond 15.50 uur waarschuwde een medegevangene het personeel dat een man zich in zijn kamer probeerde op te hangen.
- 28/02/2020 (127bis): rond 12.30 uur meldden medegevangenen dat een persoon in de douche stond met een sjaal die aan de douchestang hing. Later op de avond meldde

³³ Jaarlijkse rapporten 2020 en 2021 van elk centrum (de gegevens van Brugge zijn niet beschikbaar).

hij dat hij een emotioneel moeilijke tijd doormaakte gezien zijn detentie en de procedures en dat hij liever dood zou gaan.

- 16/04/2020 (127bis): Op 10/04/2020, toen veel mensen net waren vrijgelaten, kreeg een Ethiopische man een verlenging van zijn bevel tot vasthouding. Hij greep de koorden van zijn jumper, wikkelde ze rond zijn nek, bond ze vast en kneep ze zo strak dat hij geen adem kon halen. 6 dagen later werd hij in zijn kamer gevonden, terwijl hij 2 elektrische kabels aan de raamopeningen knoopte om zich op te hangen. Op die dag had hij net een negatief antwoord gekregen van de Raadkamer over zijn verzoek om vrijlating.
- 30/11/2020 (127bis): Rond 9 uur 's ochtends probeerde een bewoner zich op te hangen. Hij had zijn schoenveters vastgebonden aan het televisietoestel waaraan hij zich ophing.
- **29/07/2021 (Caricole)**: een man van Vietnamese afkomst probeerde zich op te hangen in zijn kamer. Toen hij werd gevonden, hing hij met een tv-kabel om zijn nek. De week daarop ging hij in hongerstaking.
- **10/11/2021 (127bis)**: een man lag op de grond met hevige pijn in de buikstreek. 112 en de MUG werden gebeld, maar de man weigerde medische hulp. Hij werd naar het ziekenhuis gebracht voor verder onderzoek. Hij had verschillende batterijen ingeslikt.
- **10/11/2021 (127bis)**: Rond 14.00 uur probeerde een Marokkaanse man zich op te hangen. Er werd besloten hem in een isolatiecel te plaatsen. Omdat hij zich bleef verzetten, werd hij geboeid. In de lift begon hij met zijn hoofd tegen de muur te bonken. Eenmaal in de cel werden het klittenband en de helm aangebracht. Vervolgens probeerde hij de helm van zijn hoofd te verwijderen door met zijn hoofd tegen de bedrand te bonken.
- **11/11/2021 (127bis)**: Om ongeveer 01:45 zag het bewakingspersoneel op de bewakingscamera dat een Tunesische man zijn lakens scheurde en zich daarmee ophing.
- **21/12/2021 (127bis)**: rond 12.10 uur deed een Iraakse man een eerste poging tot zelfmoord in 127bis door zijn trui over de stang van zijn badkamerdeur te gooien en deze om zijn nek te hangen. Zijn poging is kunnen voorkomen worden. Om 12.37 uur deed hij een tweede poging.

Naast bovengenoemde situaties vonden in 2020 ook 2 zelfmoordpogingen plaats in Merksplas en 5 in 2021. Ook in verschillende detentiecentra voor migranten werden gevallen van zelfverminking gemeld.

- In 2020: 1 man in 127bis, en 12 personen in Merksplas. Geen gevallen in Holsbeek.
- In 2021: 3 mensen in 127bis en geen enkele in Holsbeek.

Gegevens voor de andere ACD's zijn niet beschikbaar.

2.2.8 Afname van de verwijderingen met escorte.

De COVID-19-pandemie heeft ertoe geleid dat de door de luchtvaartpolitie georganiseerde begeleide verwijderingen vrijwel tot stilstand zijn gekomen. Dit werd met name veroorzaakt

door het grote aantal geannuleerde vluchten bij binnenkomst in lockdown en de toepassing van gezondheidsmaatregelen door de verschillende staten. In het jaar 2020 zijn in totaal 53 escortes geannuleerd, waarvan 51 tussen maart en april 2020.³⁴

2.2.9 Nieuwe impuls voor het debat over het gebruik van videoconferenties in administratieve detentiecentra

Het gebruik van videoconferenties voor gesprekken met gedetineerden in ADC's dateert van vóór de gezondheids crisis. Al in 2016 was het Commissariaat Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS) - verantwoordelijk voor het onderzoek van verzoeken om internationale bescherming - een proefproject gestart in het centrum van Merksplas. Dit project bestond erin gedetineerde aanvragers van internationale bescherming per videoconferentie te horen. De persoon in detentie en zijn advocaat zaten aan de ene kant van het scherm, de ambtenaar van het CGVS en de tolk aan de andere kant. Tussen juni en december 2016 werden 50 videoconferentieverhoren georganiseerd voor personen in detentie in Merksplas³⁵.

Het jaar daarop werd het project uitgebreid tot het centrum van Brugge en vervolgens veralgemeend tot alle centra van het land. Zo werden in 2018 398 hoorzittingen per videoconferentie georganiseerd voor aangehouden aanvragers van internationale bescherming, en 475 in 2019³⁶ (met aanzienlijke verschillen tussen de centra).

Aantal hoorzittingen per videoconferentie voor aanvragers van internationale bescherming die met het oog op migratie in detentiecentra worden vastgehouden

	2018	2019
Caricole	175	231
Merksplas	103	113
Vottem	70	71
Brugge	47	45
127bis	3	1
Holsbeek	/	14

Op 18 november 2020 - na verscheidene maanden van opschorting van persoonlijke onderhoud - heeft het CGVS de sector in kennis gesteld van zijn voornemen om gesprekken te voeren met verzoekers om internationale bescherming die in open opvangcentra zijn ondergebracht, waarbij het zich met name baseert op zijn "ruime ervaring met videoconferenties van gesprekken met verzoekers die in gesloten centra verblijven".³⁷

³⁴ Jaarrapport 2020 Dienst Vreemdelingenzaken, p. 81. Beschikbaar online [hier](#).

³⁵ Fedasil, "Jaarverslag 2016", p. 18. Beschikbaar online [hier](#).

³⁶ MYRIA, "Verslag contactvergadering internationale bescherming 22/ 01/ 2020", p. 12. Beschikbaar online [hier](#).

³⁷ CGVS, "pilot project videgehoren van verzoeker som internationale bescherming verblijvend op open centra" (open vertaling), 18/11/2020.

Tegelijkertijd verrichtte het CGVS een evaluatie van de werking van deze ondervragingen in de ADC's. Een vragenlijst van vijf bladzijden met 23 vragen werd toegezonden aan advocaten die in voorgaande jaren cliënten uit de centra hadden bijgestaan. Dit formulier moet het CGVS in staat stellen de uitdagingen en belemmeringen voor de organisatie van deze verhoren beter in kaart te brengen. In antwoord op deze aanpak heeft de Orde van Franstalige en Duitstalige Balies (OBFG) een antwoordbrief gestuurd, waarin op basis van de ervaring van de advocaten van het ADC een reeks gebreken, tekortkomingen en risico's in verband met de organisatie van de internationale beschermingsprocedure per videoconferentie worden belicht. Van de aangevoerde elementen worden de volgende genoemd:

- Het feit dat deze gesprekken leiden tot meer wantrouwen bij de aanvragers van bescherming en dus tot "extra moeilijkheden om het juiste niveau van vertrouwen tot stand te brengen zodat de aanvrager zijn angsten kan staven". Dit belemmert de geloofwaardigheid,
- De fysieke afstand leidt tot een emotionele onthechting van de ambtenaar van de persoon
- Het herhaaldelijk gebruik van videoconferenties leidt tot mentale vermoeidheid, wat gevolgen heeft voor de psychosociale vaardigheden van de beschermingsfunctionarissen,
- De geluids- en beeldkwaliteit is vaak bedroevend. De kwaliteit van het geluid en het beeld is vaak slecht. In dit verband worden genoemd: "veelvuldige onderbrekingen van de geluidsverbinding, haperingen in de weergave van wat er in de andere kamer wordt gezegd, bevroren van het beeld",
- Non-verbale taal wordt verdoezeld. In dit verband noemen zij het onhoorbare karakter van emoties en intonaties via het scherm, terugkerende technische problemen, de onmogelijkheid van oogcontact,
- de onmogelijkheid om tijdens de hoorzitting documenten te onderzoeken, met als gevolg "dat de tolk een document niet met de verzoeker kan doornemen, onredelijk lange passages over feiten die uit de documenten blijken, het ontbreken van enige vraag over de authenticiteit van de documenten, ..."38.

Al deze elementen beïnvloeden op substantiële wijze de communicatie tussen de verschillende gesprekspartners en hebben belangrijke gevolgen voor het begrip van de situatie van de verzoeker. De OBFG concludeert dat:

"Het gebruik van videoconferenties, zoals het momenteel in de centra wordt gebruikt, is schadelijk voor de daadwerkelijke toegang tot internationale bescherming, aangezien het de mogelijkheid van de verzoeker om zijn zorgen te uiten en de mogelijkheid van de beschermingsfunctionaris om een individuele en objectieve geloofwaardigheidsbeoordeling uit te voeren, aanzienlijk aantast."

Daarop hebben Avocats.be, CIRÉ, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Nansen en de Liga voor de Rechten van de Mens bij de Raad van State een uiterst dringend beroep tot schorsing en

³⁸ AVOCATS.BE, "Nota van avocats.be betreffende de videogehoren van het CGVS", november 2020.

nietigverklaring van de bepalingen ingesteld. In een arrest van 07/12/2020 heeft de Raad van State de door het CGVS beoogde maatregelen nietig verklaard omdat zij de modaliteiten van de verhoren in het kader van verzoeken om internationale bescherming wijzigen, zonder dat een nieuw koninklijk besluit is aangenomen. Het project om videoconferenties te gebruiken voor persoonlijke onderhouds in opvangcentra werd dus bevroren. Hoewel deze uitspraak alleen betrekking had op gesprekken in open opvangcentra, hebben sommige advocaten voor de RVV een soortgelijke redenering gevolgd voor cliënten die in centra worden vastgehouden.³⁹

In november 2022 werd echter een nieuw besluit uitgevaardigd dat het gebruik van videoconferenties voor ondervragingen toestaat. Op het terrein horen we regelmatig over technische belemmeringen bij hoorzittingen. Deze belemmeringen komen bovenop de talrijke belemmeringen die de OBFG hierboven reeds aanstipte.

³⁹ RVV, arrest n° 247.396 van 14 januari 2021.

3 Beperkingen van internationale reizen

3.1 Gezondheidsmaatregelen

Op 28 januari 2020 communiceren de Belgische gezondheidsautoriteiten voor het eerst over een nieuw coronavirus (COVID-19), dat het voorwerp uitmaakt van een epidemie in Wuhan, de hoofdstad van de provincie Hubei in China. De FOD Buitenlandse Zaken paste zijn reisadvies voor China aan, met het advies om niet naar de provincie Hubei te reizen en het advies om niet-essentiële reizen naar andere Chinese provincies uit te stellen⁴⁰. Verschillende Belgen werden vervolgens uit Wuhan gerepatriëerd. Deze mensen moesten na hun terugkeer in China in quarantaine worden geplaatst.

Zodra de pandemie begon, besloten veel staten - Europese en niet-Europese - hun grenzen te 'sluiten' en geen mensen uit Europa op hun grondgebied toe te laten. Veel luchtvaartmaatschappijen schorten ook de vluchten van en naar de Europese Unie op.

De vrijwillige terugkeer naar de landen van herkomst wordt vervolgens opgeschort, omdat de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) door de sluiting van de grenzen de terugkeer niet meer kan voorspellen.⁴¹

Madagaskar heeft de vluchten naar EU-landen met ingang van 20 maart 2020 opgeschort.⁴² Ook Marokko en Turkije hebben alle vluchten vanuit België opgeschort.⁴³ Eveneens ontoegankelijk vanaf maart 2020 zijn de Verenigde Staten, Litouwen, Cyprus, Tsjechië, Slowakije, Denemarken, Bolivia, Venezuela, Argentinië, Paraguay, Peru, Panama, Noord-Korea, Saudi-Arabië, Bhutan en Vietnam⁴⁴. Deze lijst is vele malen bijgewerkt en uitgebreid.

Op hetzelfde moment meldde de FOD buitenlandse zaken op zijn website dat :

« In het verslag staat dat "overal ter wereld maatregelen worden genomen om de verspreiding van het Covid-19-coronavirus tegen te gaan en de pandemie in te dammen. Door de vele landen die quarantainemaatregelen nemen of hun grenzen sluiten kan een reguliere grensoverschrijding niet meer worden gegarandeerd.

Deze beperkingen maken het overgrote deel van verwijderingen zeer moeilijk uitvoerbaar, zowel naar EU-lidstaten als naar derde landen.

⁴⁰ Info-coronavirus.be, "Nieuw Coronavirus (2019-nCoV) in Wuhan, China", 28/01/2020. Beschikbaar online [hier](#).

⁴¹ Fedasil, "Jaarverslag 2020", p. 18. Beschikbaar online [hier](#).

⁴² RFI, « Coronavirus: Madagascar suspend ses liaisons vers l'Europe dès le 20 mars », 16/03/2020. Beschikbaar online in FR [hier](#).

⁴³ VRT NEWS, "Le Maroc et la Turquie suspendent les connexions aériennes avec la Belgique", 14/03/2020. Beschikbaar online in FR [hier](#).

⁴⁴ Le Soir, "Coronavirus: les pays fermés aux Belges", 14/03/2020. Beschikbaar in FR [hier](#).

3.2 Gevolgen

3.2.1 Opschorting van Dublin overdrachten aan Italië

Op 4 februari 2020 werd in België het eerste geval van coronavirus ontdekt onder gerepatrieerde passagiers.⁴⁵ Er moet worden gewacht tot 1 maart 2020 om het tweede geval te tellen.⁴⁶

In Italië evolueert de pandemie sneller dan in België. Op 24 februari 2020 waren al 3089 gevallen vastgesteld, waaronder 1263 gehospitaliseerde personen, 229 op de intensive care en 107 doden.⁴⁷ Vier dagen later deelden de Italiaanse autoriteiten alle EU-lidstaten mee dat zij niet langer mensen zouden terugnemen die op grond van de Dublin III-verordening waren overgedragen.

De Belgische autoriteiten hebben vervolgens de verwijdering naar Italië opgeschort. De DVZ-woordvoerder zei echter over de mensen die in afwachting van overdracht naar Italië in het ADC worden vastgehouden: "De mensen blijven in detentie tot het einde van de wettelijke termijn van zes weken", "aangezien de opschorting tijdelijk is, is het mogelijk dat de overdrachten worden hervat".⁴⁸

Begin maart 2020 gaf DVZ echter instructies aan de ADC-directies dat mensen met een Eurodac Italië-treffer zouden worden vrijgelaten. Er was echter geen officiële mededeling met betrekking daartoe. In de dagen die volgden, noteerden we echter verschillende vrijlatingen die deze informatie bevestigden. Ook bij het ADC van Vottem werden verscheidene personen vrijgelaten nadat de vluchten naar Italië waren geannuleerd.

3.2.2 Impact op grenscontroles en verwijderingen

De beperkingen van de internationale mobiliteit hebben aanzienlijke gevolgen voor de verwijderingen: het aantal personen dat aan de grens aankomt, is sterk gedaald, evenals het aantal controles door de luchtvaartpolitie op de luchthavens. Als gevolg daarvan is ook het aantal meldingen bij de vreemdelingendienst en weigeringen van toegang tot het grondgebied afgenomen.

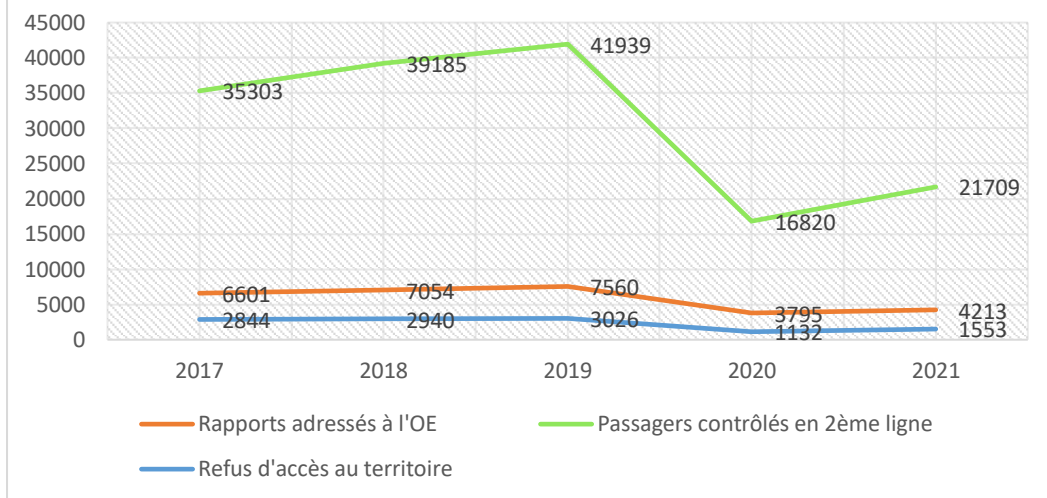
⁴⁵ Info-coronavirus.be, "Eén gerepatrieerde landgenoot testte positief op het nieuwe coronavirus", 04/02/2020. Beschikbaar online [hier](#).

⁴⁶ Info-coronavirus.be, "Tweede besmetting met Covid-19 vastgesteld in ons land", 04/02/2020. Beschikbaar online [hier](#).

⁴⁷ RTBF, "Coronavirus en Italie: la carte des régions touchées", 24/02/2020. Beschikbaar online in FR [hier](#).

⁴⁸ RTBF, "Coronavirus: les migrants ne seront provisoirement plus renvoyés vers l'Italie", 24/02/2020. Beschikbaar online in FR [hier](#).

Controles en arrestaties door de luchtvaartpolitie (2017-2021)

49

Met name voor EU-burgers is het aantal controles op luchthavens drastisch gedaald omdat het niet mogelijk is om via E-gates het "Passenger Local Form" te controleren, dat verplicht is gesteld in het kader van de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus. Het aantal via dit systeem gecontroleerde passagiers bedroeg 470.639 in 2020 en 116.717 in 2021, tegenover 2.231.380 in 2017, 3.142.108 in 2018 en 3.047.019 in 2019.⁵⁰

Deze dalingen hebben geleid tot een daling van het aantal mensen dat aan de grens wordt aangehouden, en dus van het aantal mensen dat om die reden wordt vastgehouden in zowel de ADC's voor volwassenen als de ADC's voor gezinnen.

Van de 60 gezinnen die in 2020 in ADC's voor gezinnen werden vastgehouden, vielen er 14 onder de Dublinprocedure, 12 werden gearresteerd na een controle op het grondgebied zonder verblijfsvergunning en 34 (de overgrote meerderheid) vielen onder de uitwijzingsprocedure na te zijn aangehouden bij het overschrijden van een grens op de luchthaven. Voor de 61 gezinnen die in 2021 worden vastgehouden, zijn deze cijfers respectievelijk 7, 7 en 47.

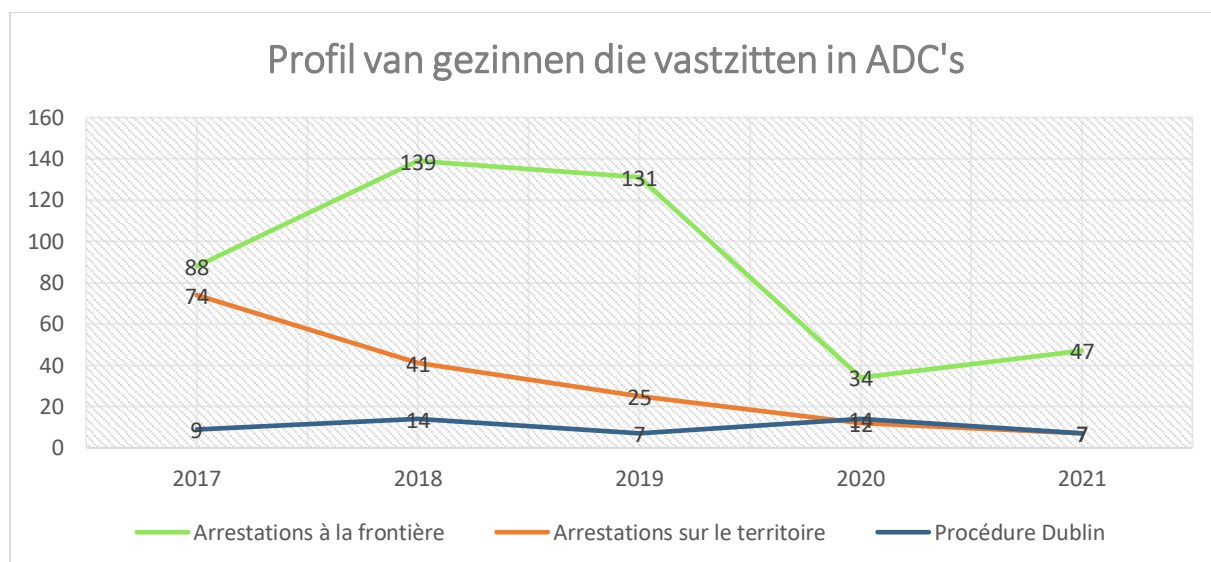
	Arrestaties aan de grens	Arrestations op het grondgebied	Dublin procedure
2017	88	74	9
2018	139	41	14
2019	131	25	7
2020	34	12	14
2021	47	7	7

⁴⁹ Grafiek gebaseerd op gegevens uit verschillende verslagen van de verschillende gesloten centra en de statistische en jaarlijkse verslagen van de Dienst Vreemdelingenzaken.

⁵⁰ Federale politie, "Jaarverslagen" van 2017 tot 2021. Online beschikbaar [hier](#).

Een blik op de afgelopen vijf jaar laat zien dat gezinnen die op uitwijzing wachten de grootste groep vormen in de ADC's voor gezinnen. De meeste gezinnen hebben aan de grens een verzoek om internationale bescherming ingediend.

De reisbeperkingen hebben het aantal gedetineerde gezinnen gedurende de gehele pandemie dus aanzienlijk verminderd.

51

Ook het aantal personen in detentie wegens weigering van toegang tot het grondgebied (de zogenaamde "INAD") of wegens een aan de grens ingediend asielverzoek is in de twee jaar van de pandemie aanzienlijk gedaald bij het ADC Caricole.

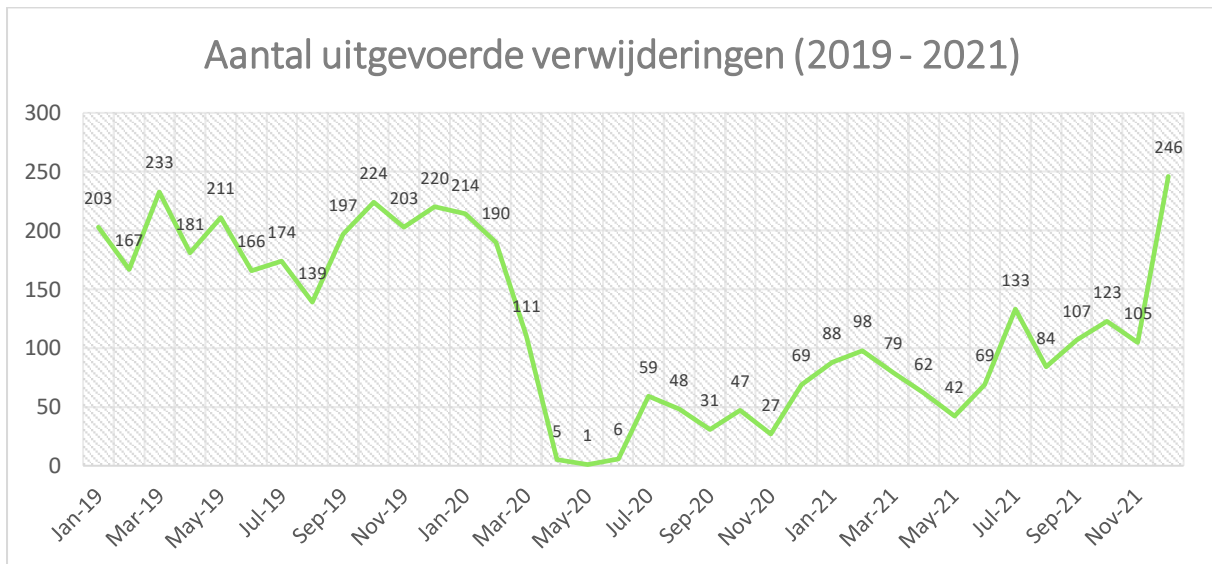
Aantal personen vastgehouden in Caricole op grond van detentie⁵²

	Weigering toegang tot het grondgebied	Beschermingsvraag aan de grens
2017	2325	250
2018	2195	467
2019	2161	501
2020	683	127
2021	638	118

⁵¹ Grafiek gebaseerd op gegevens uit verschillende verslagen van de verschillende gesloten centra en de statistische en jaarlijkse verslagen van de Dienst Vreemdelingenzaken.

⁵² CDA CARICOLE, "Jaarrapport 2021", p. 12.

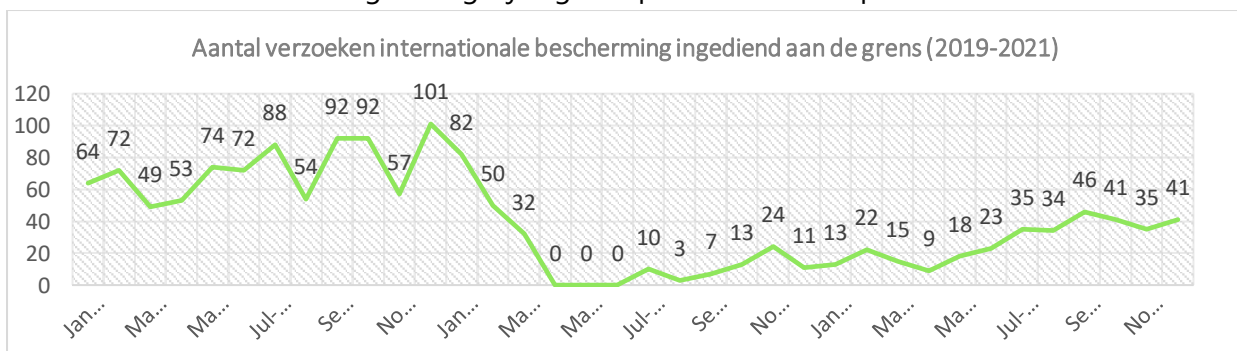
In 2020 werden 808 verwijderingen vanuit ADC's uitgevoerd; en 1237 in 2021. Dit staat tegenover 2475 in 2017, 2216 in 2018 en 2318 in 2019.⁵³ Het aantal maandelijkse verwijderingen keert in december 2021 terug naar het niveau van voor de crisis. De detenties van deze personen zijn dus langer dan normaal, om de hierboven uiteengezette redenen.

54

3.2.3 Afname van verzoeken om internationale bescherming aan de grenzen

Om dezelfde redenen is het aantal aan de grens ingediende verzoeken om internationale bescherming tijdens de pandemie ook aanzienlijk gedaald.⁵⁵ In april, mei en juni 2020 werden aan de grens geen verzoeken om bescherming meer ingediend. Daarna bleef het aantal verzoeken tot eind 2021 laag in vergelijking met perioden zonder pandemie.

56

⁵³ DIENST VREEMDELINGENZAKEN, "Verwijderingen : Maandelijkse statistieken 2021". Beschikbaar online [hier](#).

⁵⁴ Grafiek gebaseerd op gegevens uit verschillende verslagen van de verschillende gesloten centra en de statistische en jaarlijkse verslagen van de Dienst Vreemdelingen zaken.

⁵⁵ CGVS, "Verslag contactvergadering internationale bescherming" februari 2019 tot januari 2022. Beschikbaar online [hier](#).

⁵⁶ Grafiek gebaseerd op gegevens uit verschillende verslagen van de verschillende gesloten centra en de statistische en jaarlijkse verslagen van de Dienst Vreemdelingen zaken.

3.2.4 Uitwijzing aan de Belgische grens voor het niet respecteren van de maatregelen genomen in de strijd tegen COVID-19

Bepaalde willekeurige praktijken van de luchthavenpolitie aan de grenzen zijn reeds herhaaldelijk door onze organisaties aan de kaak gesteld.⁵⁷ De COVID-19 pandemie en de gezondheidsmaatregelen ter bestrijding daarvan hebben bepaalde reeds bestaande tekortkomingen alleen maar geaccentueerd. Zoals in het kader uiteengezet, zijn verscheidene individuele gevallen van verwijdering aan de grenzen tijdens de pandemie helaas emblematisch voor deze illegale praktijken.

Op basis van een ministerieel besluit⁵⁸ en een later koninklijk besluit⁵⁹ werden niet-essentiële reizen naar België verboden. In een bijlage bij het voornoemde besluit werd een lijst van essentiële reizen opgesomd, waarmee op een negatieve wijze werd gedefinieerd wat onder "niet-essentieel" moet worden verstaan.⁶⁰

De interpretatie van dit begrip is niet altijd vanzelfsprekend en heeft in de rechtspraak tot controverses geleid. Het Hof van Cassatie⁶¹ moest beslissen of een gedwongen verwijdering als "niet-essentieel" in de zin van artikel 21 van bovengenoemd ministerieel besluit moest worden beschouwd. Het Hof heeft ontkennend geoordeeld, aangezien het van oordeel is dat het in beginsel niet onrechtmatig is om in het kader van de wereldwijde pandemie van COVID-19 de verwijdering van een vreemdeling te verzoeken en dat een gedwongen verwijdering van het grondgebied geen "reis", en zelfs geen "niet-essentiële reis"⁶² is in de zin van de destijds geldende bepalingen. Op zijn beurt heeft de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen de verwijderingsbeslissing van een Congolese met een langdurige verblijfsvergunning opgeschort omdat er ten onrechte was geoordeeld dat zij haar verblijfsrecht had verloren en dat haar reis dus "niet-essentieel" was. Dit geval staat helaas geen uitzondering en het is helaas moeilijk om een algemeen overzicht te hebben van de grenspraktijken, zeker in tijden van pandemie. De door de DVZ meegedeelde cijfers informeren ons alleen over de gevallen van verwijdering die zijn opgenomen onder rubriek "I", die overeenkomt met elke persoon die wordt beschouwd als een bedreiging voor de openbare orde en de nationale veiligheid, de volksgezondheid of de internationale betrekkingen van een van de EU-lidstaten.⁶³

⁵⁷ Zie met name Persbericht Move van 03.05.22, "La Belgique poursuivie pour ses pratiques arbitraires à la frontière". Beschikbaar in FR [hier](#).

⁵⁸ Art. 21 van het Ministerieel besluit van 28 oktober 2020 houdende dringende maatregelen om de verspreiding van het coronavirus COVID-19 te beperken.

⁵⁹ Art. 16 61 van het Koninklijk besluit van 28 oktober 2021 houdende de nodige maatregelen van bestuurlijke politie teneinde de gevolgen voor de volksgezondheid van de afgekondigde epidemische noodsituatie betreffende de coronavirus COVID-19 pandemie te voorkomen of te beperken. Beschikbaar online [hier](#).

⁶⁰ Annex 2. Essentiële reislijst voor personen die de nationaliteit of het hoofdverblijf in een EU- of Schengenland hebben en voor personen die hun hoofdverblijf in een in de bijlage vermeld derde land hebben overgenomen van Annex I van de AANBEVELING (EU) 2020/912 VAN DE RAAD van 30 juni 2020 over de tijdelijke beperking van niet-essentiële reizen naar de EU en de mogelijke opheffing van die beperking.

⁶¹ Cass. 10 maart 2021.

⁶² RVV, arrest n° 264.217 van 24 november 2021. Beschikbaar online [hier](#).

⁶³ De cijfers voor deze categorie "I" zijn als volgt: van 18 maart tot en met 31 december 2020: 68 gevallen; van 1 januari tot en met 31 maart 2021: 78 gevallen.

Problematische gevallen aan de grens opgevolgd door Move:

Weigering van een kwetsbare 86-jarige vrouw wegens het ontbreken van een PCR-test

Op 15 december 2021 kwam mevrouw S., Amerikaans staatsburger, aan de Belgische grens aan na te zijn teruggekeerd van een vakantie in Libanon. **Zij was 86 jaar oud, had een hartkwaal en was diabetisch.** Zij is door de grenspolitie aangehouden en de toegang geweigerd.

Haar enige fout was dat ze bij vertrek uit Beiroet geen PCR-test had gedaan - een regel waarvan ze niets wist omdat die enkele dagen eerder van kracht was geworden - en dat terwijl ze al driemaal was ingeënt.

Na een vlucht van vijf uur werd mevrouw S. onderworpen aan een uitputtende dag van gedetailleerde ondervraging door een politieagent voordat haar dossier naar de Dienst Vreemdelingenzaken werd gestuurd. **Ondanks haar hoge leeftijd wordt mevrouw S. niet opgevangen.** Na enkele uren wachten wordt door de Dienst Vreemdelingenzaken een negatief rapport gestuurd: mevrouw S. moet worden uitgezet naar Libanon. De volgende vlucht naar Beiroet was echter pas 4 dagen later gepland. Er werd toen een oplossing gevonden door mevrouw S. de volgende dag een vlucht naar Londen te laten nemen. Ondertussen werd mevrouw naar het administratieve detentiecentrum in Caricole gebracht om daar de nacht door te brengen.

Alleen opgesloten, 86 jaar oud, met een hartkwaal, diabetisch en zonder te begrijpen wat er met haar gebeurt, is dit een echt trauma voor een bejaarde persoon die is aangekomen om naar België terug te keren. Reden te meer omdat zij, om haar vlucht naar Londen te kunnen nemen, in Zaventem een PCR-test moest ondergaan, die negatief bleek te zijn. Toen zij in Londen aankwam, maakte zij van haar negatieve test gebruik om rechtstreeks een ticket naar Brussel te nemen en ditmaal zonder belemmeringen het Belgische grondgebied te betreden.

De logica van de Belgische Staat om iemand de toegang tot België te weigeren, haar vast te houden in een detentiecentrum voor migranten, haar te verplichten het Schengengebied te verlaten en haar ten slotte de volgende dag toegang tot het grondgebied te verlenen, toont eens meer de **absurditeit van de detentie** en het systeem erachter aan.

Refoulement van de echtgenote van een Belgische man wegens niet-uitoefening van haar recht op terugkeer tijdens de wereldwijde COVID-19-pandemie

*Mevrouw U., van Nepalese nationaliteit, is sinds 30 jaar gehuwd met een Belg. Als zodanig heeft zij een langdurige verblijfsvergunning in België verkregen ("F+" kaart). Zij is een internationaal bekende schilderes en reist regelmatig de wereld rond voor tentoonstellingen. Ze reist ook vaak heen en weer tussen Nepal en België, **zonder dat haar verblijfsvergunning ooit in twijfel wordt getrokken.***

In maart 2020, toen de wereld de omvang van de epidemie in verband met COVID-19 ontdekte, was mevrouw U. in Nepal en bleef daar enkele maanden vanwege de sluiting van de grenzen en besloot te wachten op de vaccinaties die zij nodig had alvorens te reizen.

Zij is diabetisch en kreeg het advies niet te reizen zonder vaccinaties (tegen COVID-19 en griep). Nadat ze in november 2021 de nodige vaccinaties heeft voltooid, boekt ze haar tickets om naar België terug te keren.

*Bij aankomst op de luchthaven van Zaventem wordt zij aangehouden en de toegang geweigerd, ondanks het feit dat zij **over al de nodige documenten beschikt** een geldige verblijfsvergunning, een Schengenvisum, haar vaccinatieboekje en haar passenger locator form heeft.*

*De grenspolitie en de Dienst Vreemdelingenzaken waren van mening dat mevrouw U. haar verblijfsrecht had verloren wegens haar lange afwezigheid van het Belgische grondgebied. Na verschillende succesvolle spoedprocedures die door haar advocaten voor de RVV werden gevoerd, lieten de autoriteiten mevrouw U. **uiteindelijk na 4 dagen detentie het land binnen.***

*Een **nutteloze en onwettige detentie**, die het leven van mevrouw U. voor altijd zal beïnvloeden.*

3.2.5 Test- en vaccinatiebeleid

Voorts moet België in het kader van een verwijdering het door het land van bestemming vastgestelde gezondheidsprotocol naleven (met name PCR-test en vaccinatieplicht). Ondanks de hervatting van de internationale mobiliteit hebben vele landen de terugkeer van hun onderdanen (of een terugkeer in Dublin) afhankelijk gesteld van het voorleggen van een negatieve PCR-test. Dat de PCR-test een conditie *sine qua non* werd voor reizen en dus voor verwijdering, had gevolgen voor de rechten van personen in detentie.

De Dienst Vreemdelingenzaken beschouwt de weigering om een PCR-test te ondergaan als een weigering tot medewerking van de betrokkene, waardoor deze een nieuw detentiebevel kan krijgen.⁶⁴ In de praktijk komt dit erop neer dat mensen worden gedwongen een PCR-test te ondergaan, terwijl een dergelijke wettelijke verplichting naar Belgisch recht niet bestaat. Sommige landen hebben vervolgens een bewijs van inenting geëist.

3.2.6 Geen mogelijkheid tot verwijdering binnen een redelijke termijn

Na de "eerste golf" van vrijlatingen in maart 2020 is de Belgische staat niettemin mensen blijven vasthouden in detentiecentra, hoewel de sluiting van de grenzen geen enkele mogelijkheid tot verwijdering binnen een redelijke termijn bood (zonder welke administratieve detentie onwettig wordt⁶⁵).

Aangezien repatriëring onmogelijk is, hebben het Europees comité voor de preventie van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT) en het Subcomité voor de preventie van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing de nationale autoriteiten aanbevolen af te zien van dergelijke dwangmaatregelen, die afbreuk zouden doen aan de rechten van de betrokkenen.⁶⁶

Veel personen in detentie hebben de rechtmatigheid van hun detentie aangevochten. De beroepen die in deze specifieke pandemische context zijn ingesteld, hebben in verschillende mate succes gehad. Sommige rechtbanken hebben de ingestelde beroepen gegrond verklaard en geconcludeerd dat de detenties onwettig waren wegens het ontbreken van de mogelijkheid tot verwijdering binnen een redelijke termijn als gevolg van de op nationaal en internationaal niveau genomen maatregelen om de pandemie in te dammen (sluiting van grenzen, opschorting van vluchten, enz.).⁶⁷

⁶⁴ Artikel 27 van de Wet van 15 december 1980.

⁶⁵ Artikelen 7, 27 tot 29 et 74/5 van de wet van 15 december 1980. Beschikbaar online [hier](#).

⁶⁶ CPT, "Déclaration de principes relative au traitement des personnes privées de liberté dans le contexte de la pandémie de coronavirus (Covid-19)", 2020. Beschikbaar in ENG en FR [hier](#).

⁶⁷ Arresten in die zin: CMA Bruxelles, 10 mars 2021, RG : 2021/1133 ; CMA Bruxelles, 26 juin 2020, RG : K/1290/20 ; CMA Bruxelles 08 juin 2020, RG : 2020/VE/88; CMA Mons, 12 mai 2020, C 483/2020 ; CC Bruxelles 29 avril 2020 ; CC Bruxelles, 04 mai 2020, N° système : 20BC8228; CC Bruxelles, 1-04-2020 ; CMA Bruxelles, 17 avril 2020, RG : K/822/20 ; CMA Bruxelles, 22-04-2020, CC Bruxelles, 10-04-2020 ; CC Bruxelles, 10-04-2020, CMA Bruxelles, 17- 04-2020, CC Charleroi, 06-04-2020, CC Liège, 30-03-2020 ; CC Bruxelles, 10-04-2020 ; CC Bruxelles 03-04-2020, CC Liège 06-04-

De daling van de verwijderingen is vooral merkbaar bij de gedwongen terugkeer naar het land van herkomst, die ten opzichte van 2017 met 50%⁶⁸ is gedaald. Ook het aantal uitzettingen aan de grenzen is in 2020 lager, als rechtstreeks gevolg van de afname van het luchtverkeer.

	Gedwongen terugkeer			Vrijwillige terugkeer		Uitwijzingen
	Land van herkomst	Dublin	Bilaterale terugname	Land van herkomst	Dublin	
2017	3 001	1 072	430	/	/	2 475
2018	2 842	792	346	/	/	2 216
2019	2 674	775	294	/	/	2 318
2020	1538	391	168	1847	109	808
2021	1410	366	208	1965	63	1237

3.2.7 Langere duur van de administratieve detentie

Al deze beperkende maatregelen hebben geleid tot een algemene toename van de duur van de detentie in administratieve detentiecentra voor migranten.

De gemiddelde duur van de detentie in elk centrum is in 2020 ook toegenomen ten opzichte van de gegevens van 2019. Deze bleef hoog in 2021, vooral in het ADC van Vottem.

Gemiddelde duur van de detentie per dag⁶⁹

	2019	2020	2021
Caricole	13	34,5	21,3
127bis	18,2	42,9	37,8
Bruges	28,5	50,6	27,7
Holsbeek	48,2	42,4	27,4
Merksplas	42,3	73,6	38,5
Vottem	42,1	62,6	61,9

2020, CC Bruxelles, 03/04/2020 ; CC Bruxelles 01/04/2020 ; CC Liège, 30/03/2020, CC liège 27/03/2020, CMA liège 19/03/2020.

⁶⁸ Dienst Vreemdelingenzaken, "Verwijderingen – Maandelijks statistieken 2021", pp. 2-3. Beschikbaar online [hier](#).

⁶⁹ Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, Parlementaire Vraag nr. 488, 25 mei 2022. Beschikbaar online [hier](#).

In theorie mag de duur van de detentie van een persoon in ADC's voor volwassenen en gezinnen niet langer zijn dan twee maanden. Een verlenging van twee maanden is mogelijk, mits binnen zeven werkdagen na de detentie de nodige stappen voor de verwijdering van de persoon zijn genomen. Na vier maanden is een verdere verlenging van één maand mogelijk, maar alleen bij besluit van de bevoegde minister. Na vijf maanden moet de persoon worden vrijgelaten. Ter vergelijking: in Frankrijk bedraagt de maximale wettelijke termijn 90 dagen⁷⁰ en is de gemiddelde duur van de detentie gestegen van 16 dagen in 2019 en 2020 tot 22 dagen in 2021.⁷¹

In België kunnen de wettelijke termijnen in de praktijk echter nog langer zijn. In 2020 en 2021 duurde een aantal detenties langer dan een volledig jaar. Het jaarverslag 2021 van het ADC Merksplas geeft een overzicht van de gemiddelde duur van de detentie per vrijgelaten gevangene in de afgelopen jaren. Uit deze gegevens blijkt duidelijk de impact van de pandemie op de detentieduur van gedetineerden.⁷²

Gemiddelde duur van vasthouding per vrijgelaten gevangene in Merksplas (in dagen):

	JAN	FEB	MRT	APR	MEI	JUNI	Juli	AUG	SEP	OkT	NOV	DEC	
2017	45,6	61,9	66	44,1	56,5	83	51,1	51,6	72	39,2	54,6	35,7	55,11
2018	39,1	47,4	62	38,3	57	56,8	49,9	41,8	66,1	43,3	53,5	33,2	49,02
2019	70,6	48,3	36,5	41,7	47,8	47,1	37,3	66,3	60,2	63,7	71,4	33,7	52,02
2020	54,1	41,2	41,3	66,8	97,4	89,4	161	106,7	182,3	173,5	61,8	54,4	94,14
2021	140,2	41	138,3	78,1	23,1	64	84,1	137	33,1	107,1	96,3	108,2	87,55

Hetzelfde geldt voor de gezinsdetentiecentra waar gezinnen met minderjarige kinderen worden vastgehouden. De gemiddelde duur van de detentie in deze inrichtingen is tussen 2019 en 2021 verviervoudigd, van gemiddeld 33,8 dagen in 2019 tot 47,35 dagen in 2020 en 173 dagen in 2021.

Gemiddelde duur van de vasthouding in ADC's voor families⁷³

	2019	2020	2021
Gemiddelde duur van detentie in ADC voor gezinnen	33,80 dagen	47,35 dagen	173 dagen

⁷⁰ Service public, Centre de rétention administrative. Informatie geverifieerd 16 maart 2022. Beschikbaar online in FR [hier](#).

⁷¹ La Cimade, "Centres et locaux de rétention administrative – Rapport 2021", p.7. Beschikbaar in FR [hier](#).

⁷² ADC Merksplas, "Jaarrapport 2021", p. 52

⁷³ Dienst Vreemdelingenzaken, "jaarrapport 2021", p. 65. Beschikbaar [hier](#).

4 Conclusie

De gezondheidscrisis en de maatregelen die zijn genomen om deze in te dammen hebben ingrijpende gevolgen gehad voor mensen in administratieve detentie voor migranten in zowel 2020 als 2021.

De pandemie heeft de gebreken die inherent zijn aan administratieve detentie verder onder de aandacht gebracht, met name de beperkte toegang van externe bezoekers en het gebrek aan transparantie van deze detentiecentra in het algemeen, het extreme isolement van personen in detentie, de onzekere fysieke en mentale gezondheid van de betrokkenen, alsook de buitensporig lange duur van de detentie, vaak zonder enig reëel vooruitzicht op daadwerkelijke verwijdering.

De reeds bestaande problemen in centra voor administratieve detentie van migranten werden aldus versterkt. De grondrechten van de gedetineerden zijn opnieuw achteruitgegaan.

Het belangrijkste doel van dit verslag is het bijhouden van de ongekende periode van de pandemie en de gevolgen daarvan voor de administratieve detentie. Helaas kan de geschiedenis zich herhalen en uit deze episode moeten lessen worden getrokken om te voorkomen dat in de toekomst dezelfde fouten worden gemaakt die tot mensenrechtenschendingen kunnen leiden.

De pandemie heeft echter ook aangetoond dat het mogelijk is de capaciteit van de centra gedurende een lange periode drastisch te verminderen zonder het Belgische migratiesysteem in zijn geheel in gevaar te brengen.

Het voorbeeld van de periode in verband met de gezondheidscrisis moet een gelegenheid zijn om opnieuw na te denken over de noodzaak om zoveel menselijke en financiële middelen in te zetten voor de onmenselijke praktijk van administratieve detentie, waarvan de doeltreffendheid zoals die door de Belgische staat wordt nagestreefd, in de praktijk niet is aangetoond.

Sinds de COVID-19-crisis is het sluiten en opheffen van detentieplaatsen voor migranten dus een mogelijkheid. De Move-coalitie zal hier steeds aan blijven herinneren, in overeenstemming met haar missie om een einde te maken aan de detentie van mensen voor migratieredenen.